

Становище

От доц. д-р Нина Нечева Белова

Във връзка с конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.6 „Право“ (Криминология), обявен в Държавен вестник бр.35, от 19.04.2024 г.

Данните за участничката в конкурса Галина Димитрова Ковачева показват нейната безспорно богата и разнообразна изследователска и преподавателска дейност в областта на криминологията. Тя е автор на три монографии, на учебник, посветен на превенцията на киберпрестъпността, учебно помагало, свързано с превенцията на престъпността на непълнолетните, четири студии и 42 статии. В представените за рецензиране публикации се очертават няколко проблемни кръга, на които авторката е отделила особено внимание :

- изследване на същността и динамиката на криминогенната ситуация при умишлените престъпления;
- криминологични проблеми, свързани с дигитализацията на обществото и развитието на киберпрестъпността;
- нуждата от медиация в наказателния процес;
- проблеми, свързани с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

Много добро впечатление прави интересът на авторката към превенцията на престъпността и в частност към превенцията на видовете престъпления, които изследва.

Изследванията на Г. Ковачева имат сериозни приноси за развитието на криминологията. Нейното изследване, посветено на криминогенните ситуации при умишлените престъпления е първото самостоятелно изследване на тази тема в България. Отделено е внимание на обективната и на субективната (свързана с индивидуалното престъпно поведение) страна на изследваното явление.

С оглед на превенцията приносен характер има изследването на криминогенната ситуация в динамичен аспект, което е предпоставка за превантивно въздействие на всеки от набелязаните от авторката етапи –формиране, въздействие и реализация на деянието.

Приносен характер има изследването на криминогенната ситуация във връзка с цялостния причинно-следствен комплекс на престъплението. Достойнство на анализа и в този случай е гледната точка, свързана с превенцията. Анализът е много подробен и детайлен, което показва добросъвестност и прецизност от страна на авторката, въпреки че на места има известна претрупаност и навлизане в детайли, което изглежда самоцелно.

Ценен принос представляват изводите от проведеното изследване на няколко вида умишлени престъпления – умишлени убийства, умишлени средни и тежки телесни повреди, изнасилвания, кражби, грабежи и измами. Представена е класификация на видовете ситуации с оглед на

времетраенето, наличните условия, източника на възникването и формирането, а също и влиянието им.

Проведеното изследване дава възможност за определяне на социалнодемографските и личностните характеристики на типичния извършител. Прави впечатление, обаче че според авторката образованието на извършителите на тези престъпления не е ниско, което не съответства на посочените от нея проценти – „ с основно образование 39%,... с висше образование – 6%“ – с.83

Анализът на данните, както и посочените примери насочват към извода, че повечето извършители на умишлени убийства са дисхармонични личности. Конкретен пример в това отношение е твърдението на авторката, че повечето убийства са извършени с нож, който деецът е носил със себе си и преди престъплението. Това показва трайна агресивна готовност, повишена тревожност и нисък фрустрационен толеранс. Тези данни могат да бъдат анализирани по-подробно в едно бъдещо изследване.

Интерес представлява изследването на жертвите и тяхното поведение преди и по време на криминогенната ситуация. Данните дават възможност да бъде разширен анализът в тази насока. Известно възражение буди констатацията, че убийствата на клошари се дължи на обстоятелството, че извършителите ги считат за неударени предмети, върху които могат да разтоварват безнаказано агресията си. – с.95. Мисля, че работата би спечелила, ако обяснението се търси в характеристиките на дисхармоничните личности, напр. в типичния за тях егоизъм и непреодолимо желание да подреждат света по свой вкус , без да се

съобразяват с обективните обстоятелства и най-вече с други хора, които има своите особености.

Авторката засяга много интересен и недостатъчно изследван проблем за мястото, където са нанесени раните и евентуалната връзка на този избор с мотивите на извършителите. Мисля, че данните, с които разполага и изследователския ѝ опит дава възможност в бъдеще да разшири своите изводи в споменатата насока.

Съществен принос представлява анализът на приноса към криминогенната ситуация на трети лица. Според авторът тяхното поведение – активно, пасивно или неутрално, може да окаже криминогенно или антикриминогенно влияние, като съответно задълбочи или смекчи назряващите конфликти. И тук, както и на други места в трудовете на авторката се обръща внимание на превенцията, което е безспорно достойнство на изследването. Мисля обаче, че може да се постави по-силен акцент на динамиката в поведението на трети лица и нейното нееднозначно отражение върху развитието на криминогенната ситуация.

Приносен момент е разглеждането на посткриминалното поведение на извършителите и на трети лица. Изводите, свързани с тези проблеми могат да допринесат за превенцията и да подпомогнат оперативноиздирвателната дейност.

Интересна от гледна точка на практиката е идеята на авторката за създаване на информационна база данни за криминогенните ситуации. Тя би могла да подпомогне научното изследване, а също и да обслужва оперативноиздирвателната дейност.

Принос с подчертано практическа насоченост е анализът на криминогенната ситуация с оглед на противодействието на

престъпността. Този анализ показва успешно обвързване от страна на авторката на основни принципи на превенцията - децентрализация на превантивната политика, своевременно идентифициране на конфликтите и др., с изучаването на конкретни криминогенни ситуации. Съществен принос представляват предложените диференцирани мерки за превенция и контрол при различните видове умишлени престъпления.

Анализиран е проблемът за ситуационната превенция, която авторката определя като дейност, насочена към управление на обективните обстоятелства, с които са свързани криминогенните ситуации. Отбелязана е нейната специфика, която я отличава от социалната превенция.

Друг основен проблемен център в трудовете на Г.Ковачева е дигитализацията на обществото и киберпрестъпността. Плод на задълбочен интерес към тази проблематика е учебникът ѝ “Превенция на киберпрестъпността“. В него учебното съдържание е структурирано в два раздела.

Първият разглежда киберпрестъпността като социално-правен феномен, чрез изясняване на понятията киберпрестъпност, киберпрестъпление, личност на киберпрестъпника, кибервиктимизация и жертви на киберпрестъпления. Отделено е подобаващо място на антивиктимогенните политики, свързани с киберпрестъпността.

Вторият раздел разглежда превенцията на киберпрестъпността като система от мерки от правен, организационен и технически характер. Разгледани са различни видове киберпрестъпления и спецификата на превенцията по отношение на тях, което прави разделът приносен както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

Изборът на актуална проблематика, иновативният подход към разглежданите явления и умението умело да съчетава теоретични и практико-приложни аспекти на анализиранияте проблеми са причина Г.Ковачева да се утвърди като успешен и авторитетен изследовател и преподавател. Доказателство за това е и значителният брой цитирания на нейни трудове.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното считам, трудовете на Г.Ковачева отговарят на изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което предлагам да бъде избрана за професор по професионално направление 3.6 „Право“,/ Криминология/, обявен в Държавен вестник бр.35, от 19.04.2024 г.

гр. София

2.08. 2024 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Нина Белова/